

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2022: 51; 12–24 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2022.51.11391>

УДК 070.4(477+71)"1941/1977":061.2

УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИЙ ЧАСОПИС «НОВИЙ ШЛЯХ»: ВІННІПЕЗЬКИЙ ПЕРІОД (1941-1977)

Олег Богуславський

Житомирський державний університет імені Івана Франка,

вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10002, Україна

e-mail: bohoslavskyj@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2653-5228>

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей видавання українського часопису в еміграції, що передбачає систематизацію та уведення до наукового обігу фактологічного матеріалу щодо діяльності як редакції «Нового шляху», так і суспільно-політичного оточення, яке впливало на інформаційно-ідеологічну політику видання.

Методологія дослідження. Основою дослідження є аксіологічний, культурологічний, системний підходи; використано методи історизму, аналізу, синтезу, узагальнення.

Результати.

- *Окреслено* вінніпезький період діяльності редакції тижневика «Новий шлях» 1941-1977 рр.;
- *з'ясовано* фінансово-економічні та суспільно-політичні умови функціонування часопису вінніпезького періоду;
- *визначено* причини підвищення і зниження аудиторної активності передплатників;
- *проаналізовано*, механізми розширення мережі читацької аудиторії, залучення нових авторів;
- *акцентовано*, що саме зусиллями редакторів та директорів видавництва на початковому етапі вінніпезького періоду створювалася і зміцнювалася матеріально-технічна база видавництва, проводилися рекламні кампанії та пряма робота із залучення нових передплатників та читачів;
- *новизна:* вперше проаналізовано й узагальнено інформацію про вінніпезький період діяльності українсько-канадського тижневика «Новий шлях», його матеріально-фінансові проблеми та творчо-редакційні успіхи.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані у процесі вивчення курсів «Історія української журналістики» та «Історія видавничої справи» спеціальності «Журналістика».

Ключові слова: «Новий шлях», еміграція, Українське національне об'єднання, націоналізм, редактор, видавець, сторінка, рубрика, аудиторія, передплата.

I. Вступ

Виходячи з того, що сьогодні немає цілісного науково обґрунтованого бачення діяльності українсько-канадського часопису «Новий шлях», і продовжуючи попереднє дослідження, присвячене розбудові та становленню видання в період 1930-1941 рр., є потреба розглянути другий умовний період його діяльності.

Стаття передбачає не просто опис історичного шляху видання в означеному періоді, але й причини прорахунків та успіхів, як фінансово-економічних, так і суспільно-політичних, які дали змогу не тільки втриматися в інформаційному полі й ринку вже більше дев'яноста років, зважаючи на складні технічні обставини його існування, політичну боротьбу в умовах нової хвилі еміграції після Другої світової війни, зміни демографічної та мовної ситуації в середовищі української діаспори в Канаді.

Потрібно відзначити, що проблемами дослідження української преси в Канаді займалися діаспорні дослідники М. Марунчак (Mychailo Marunchak), М. Боровик (Mychailo Borowyk), В. Верига (Vasyl Veryha), Б. Кордан (Bohdan Kordan), В. Даркович (William Darkovich), О. Герус (Oleh Gerus), Г. Пинюта (Harry Piniuta), П. Мігус (Paul Michael Migus), О. Мартинович (Orest T. Martynowych) та ін., а також і сучасні українські дослідники, зокрема, О. Гриценко, В. Губарець, О. Дзира, В. Ковпак, Г. Савчук, В. Чекалюк та ін.

Актуальність дослідження полягає в необхідності з'ясувати досвід функціонування українського періодичного видання в умовах перманентної економічної нестабільності.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження полягає в аналізі факторів, що вплинули на перенесення редакції і видавництва часопису «Новий шлях» зі Саскатуна до Вінніпегу, і в аналізі того, як це вплинуло на динаміку його видання, передплатницьку аудиторію, розвиток матеріально-технічної бази в означений період.

Основа *методів дослідження* становлять інформаційний, аксіологічний, культурологічний, системний, діяльнісний підходи; використано такі загальнонаукові методи: аналізу, синтезу, узагальнення.

III. Результати

Неможливість повністю забезпечити матеріально-технічну базу видавництва стало причиною закінчення «едмонтонсько-саскатунського періоду» і призвело до перенесення редакції і видавництва у Вінніпег 13 листопада 1941 р. І хоча це не було одностайним рішенням редакції (адже більшість її членів, які працювали на волонтерських засадах, залишилися в Саскатуні) – переїзд із власного приміщення до найманого, відмова від власної, більш-менш облаштованої друкарні, видавались не надто перспективними. Проте, варто відзначити, що Вінніпег на той час вважався «столицею» українців Канади: в місті знаходилися керівні органи Комітету українців Канади (КУК), центральні представництва українських громадських і політичних організацій, єпархіальні консисторії православної та греко-католицької церков. Усе це давало певні можливості і створювало передумови для перспектив розвитку видання.

З переїздом до Вінніпегу адміністратор Іван Гуляй (1890-1963) повністю перейшов на роботу до редакції, а адміністратором видавництва став Григорій Матейчук, який пропрацював до 1945 р., коли його змінив Степан Кутний (1905-1970), що був

на цій посаді до 1950 р. Завдяки цим двом особам, які дуже вміло вели справи, матеріальна база видавництва в роки війни і перший повоєнний рік зміцнилася, що дало змогу збільшити кількість працівників і, як наслідок, ефективніше розподіляти працю.

Треба зазначити, що в часі Другої світової війни «Новий шлях» неухильно стояв на загальноканадській антинацистській, антигітлерівській позиції, у відповідному світлі представляючи й українську спільноту та загальноукраїнські інтереси, – критикуючи ті політичні сили, що пішли на співпрацю з нацистами. Приміром, у календарі-альманаху «Нового шляху» на 1941 р. знаходимо: «...Також найшлися такі, що, засівши в Берліні, – стали сліпим орудієм агресивної Німеччини в її змаганнях стати пануючим народом цілого світу і вжити народи, включно з українським, на погній німецької нації. В Канаді знайшлися прихильники тих поодиноких напрямків. І хоча ті прихильники не були в спроможності дати матеріальної допомоги поодиноким тим напрямкам, то все ж таки, затроюючи писаниною і говоренням душу українського громадського життя тут в Канаді – вони наносили моральну шкоду українській чистій справі. А цею справою була українська визвольна думка, яка відкидала співпрацю з окупантами українських земель та не хотіла бути сліпим оруддям других народів, яким багатство українських земель дуже було до вподоби та які плекали надію через агресію до тих багатств дістатися»¹.

Треба сказати, що «Новий шлях» не відставав від загальноканадської преси – закликав молодь вступати до лав канадської армії, брав активну участь у рекламі канадських «державних бондів» (позик) на потреби армії, акціях канадського Червоного Хреста тощо. Проте ідея незалежної України ніколи не була на другому плані, і, не зважаючи на те, що СРСР був союзником сил антигітлерівської коаліції у Другій світовій війні, часопис завжди залишався на самостійницьких позиціях, принагідно викриваючи ворожу сутність сталінського комуністичного режиму та його небезпеку для людства. «Мужня й відважна його постава знайшла справедливу оцінку в очах своїх і чужих, коли пройшло засліплення большевицьким «союзником», зокрема, коли виказалось, що цей «союзник» використав приязні настрої канадійського суспільства для своєї мерзенної шпигунської роботи. В часах, коли треба було «крізь сльози сміятись і без надії таки сподіватись», «Новий Шлях» незламною своєю поставою кріпив віру й зміцняв серця українців, щоб не впали вони в безодню розпачу в безнадійній політичній ситуації українського народу під кінець війни. Легко сьогодні ляяти большевиків, та не в кожного ставало на це відваги в 1942-1945 роках»².

Така позиція була особливо важливою, коли в часі війни навіть серед свідомих українців зароджувалися думки можливої співпраці з Москвою. Тому і не дивно, що такі публікації викликали шквал критики з боку канадських і канадсько-українських комуністів та їхніх симпатиків.

Проте, не тільки з боку прокомуністичних та промосковських кіл лилася критика на «Новий шлях». «В той час, куди б ви не рушилися звідусіль собачий гавкіт на «Новий Шлях». Були проти «Нового Шляху» старі часописи, що вже запустили

¹ Коссар, В. (1941). «Національне об'єднання», *Календар «Нового шляху» на 1941 рік*, Видання Української Національної Видавничої Спілки, Саскатун, с. 106.

² Гульгай, В. (1955). «Чверть століття «Нового Шляху» – його досягнення й перспективи на майбутнє», *Ювілейна книга «Нового Шляху» 1930-1955*, Українська Національна Видавнича Спілка, Вінніпег, с. 198.

коріння в ґрунт і лякалися конкуренції газети зо свіжими ідеями. Була проти нього організація СУС (Союз Українських Самостійників), що хотіла мати монополію на український патріотизм у Канаді. Кидали на нього громи з православних і блискавиці з католицьких проповідниць за те, що він хотів поєднати між собою братів, синів того самого народу»³.

Повоєнні роки принесли нові виклики видавництву – у Західній Європі в 1945-1950 рр. перебували сотні тисяч українських біженців, для яких було вирішено друкувати безкоштовні наклади часопису, розуміючи, що часто саме «Новий шлях» був надійним джерелом інформації як про українські справи загалом по країнах розселення, так і про українську громаду Канади зокрема. Для цього було вирішено збільшити наклад до 12250 примірників⁴. Ось що згадував видатний український канадський художник Іван Кейван (1909-1992) про «Новий шлях»: «Ми не знали, що пише «Новий Шлях» та інші українські часописи в Канаді. Аж коли я перебував із родиною на скитальщині в Німеччині (Міттенвальд), влітку 1946 р. завітала до нас перша ластівка «Новий Шлях», що його ми читали з захопленням. Часопис присвячував багато статей на теми скитальної проблеми, яку намагався розв'язати переселенням нас за океан»⁵.

Так у перші повоєнні роки більше пів мільйона примірників часопису, що містили цілі сторінки оголошень для пошуку рідних, пересилалися до Європи, завдяки чому, знайшовши відповідні контакти, тисячі українців змогли уникнути небезпеки репатріації і переїхати на постійне проживання до Канади.

Часопис одним з перших закликав канадський уряд дати дозвіл саме для українців на еміграцію до країни. Саме «Новий шлях» виступив в обороні українців, які в німецькій армії боролися проти СРСР, в тому числі й полонених вояків І Української дивізії Української національної армії (І УД УНА) та «бойовиків українських підпільних формацій ОУН-УПА. Розкинені по великих просторах Канади колишні вояки України почали по приїзді до Канади творити свої власні вояцькі організації» та вливалися до вже існуючих і в подальшому долучалися до діяльності в часопису – так, напр., Головна управа Української стрілецької громади (УСГ) видавала окрему сторінку під назвою «Вояцькі Вісті»⁶.

З одного боку, такі акції негативно позначилися на фінансових можливостях видавництва, а з іншого – ті, хто за допомогою «Нового шляху» зміг дістатися до Канади, належно оцінили таку підтримку і на довгі роки стали відданими передплатниками видання.

Доволі промовистою є публікація в календарі-альманаху «Нового шляху» на 1947 р., де було поміщено «листу осіб, котрі закупили Календар Нового Шляху для

³ Книш, З. (1980). «Звивистими дорогами для «Нового Шляху» (Розповідь Степана Боровця)», *Календар-альманах «Нового Шляху» на 1980 рік*, «Новий шлях», Торонто, с. 169.

⁴ Верига, В. (1980). «50 років на службі народу 1930-1980», *Календар-альманах «Нового Шляху» на 1980 рік*, «Новий Шлях», Торонто, с. 48.

⁵ Кейван, І. (1955). «На стійці української культури», *Ювілейна книга «Нового шляху» 1930-1955*, Українська Національна Видавнича Спілка, Вінніпег, с. 82.

⁶ Українські комбатанти в Канаді (1962), *Календар «Нового Шляху» на 1962 рік*, накладом і друком «Нового Шляху», Вінніпег, с. 63.

Скитальців»⁷, яка промовисто засвідчує жертвність великої кількості українців Канади для допомоги своїм братам у таборах переміщених осіб у Європі.

Через те, що з технічних причин не вдалося вивезти із Саскатуна всі друкарські машини (більшість із них не можна було б демонтувати й перевезти без втрат), на новому місці дирекція видавництва змушена була витратити кошти на закупівлю друкарського пресу та кількох лінотипів⁸, на що були задіяні кошти від продажу попереднього будинку «Нового шляху» в Саскатуні.

1948 р. директор видавництва Василь Гультай (1900-1974) знаходить потрібне приміщення – п'ятиповерховий будинок у центрі Вінніпегу «побіч головної вулиці Мейн Стр.» за 85 тис. доларів. На думку керівництва Видавничої спілки, «завдяки своєму центральному положенню і великим розміром будови цей будинок виконуватиме для української справи важливу пропагандивну роль, репрезентуючи гідно українську пресу перед нашими співгромадянами і чужинцями»⁹. Будинок був наполовину відремонтований і цю частину було вирішено здавати в оренду, аби покривати витрати видавництва. Але цих коштів було замало – для ремонту решти будинку потрібні були великі кошти. Для вирішення цієї проблеми дирекція видавництва спільно з Українським національним об'єднанням (УНО), Об'єднанням українців Канади (ОУК) та Молодими українськими націоналістами (МУН) вирішила провести кампанію зі збору коштів. Потрібно було зібрати 20 тис. доларів. «На протязі трьох місяців, тобто до кінця 1949 р. відгукнулося 3.318 читачів і прихильників «Нового Шляху», які зложили на сплату дому \$ 8.059 пожертв та 4.500 дол. позик, разом 12.559.00 дол. Беручи до уваги, що тоді пересічна платня не перевищувала одного долара на годину, а в багатьох випадках і менше, то це була не абияка жертвенність читачів»¹⁰.

Разом із налагодженням матеріального становища, дирекція видавництва і редакція не забували й про проведення кампаній для приєднання нових передплатників. За три вищезначених місяці було приєднано 720 нових передплатників, а якщо додати тих, хто приєднався через рекламу в пресі за 1950 р., то таких виявилось 2153 особи¹¹.

Треба відзначити тактику, яку застосувало видавництво для приєднання нових передплатників – для кращої співпраці з різними українськими громадами в Канаді, було організовано мережу «Нового шляху», завданням якої було не тільки поширювати видання у цих громадах, а й дописувати до часопису про їхнє життя. Це дало змогу не тільки інформувати про життя всіх українців в усіх куточках Канади, але й максимально наблизитися до читачів, що, безперечно, було вдалою ідеєю для повернення і збільшення аудиторії.

У лютому 1950 р. С. Кутний звільнився з посади адміністратора видавництва «Новий шлях», а на його місце було запрошено Василя Гладуна (1921-1957), відомого

⁷ Календар Нового Шляху для Скитальців (1947). *Календар-альманах «Нового Шляху» на 1947 рік*, друком і накладом «Нового Шляху», Вінніпег, с. 171-173.

⁸ Верига, В. (1980). «50 років на службі народу 1930-1980», *Календар-альманах «Нового Шляху» на 1980 рік*, «Новий Шлях», Торонто, с. 45.

⁹ «Новий Шлях» у власному домі (1950). *Календар-альманах «Нового шляху» на 1950 рік*. Друком і накладом «Нового Шляху», Вінніпег, с. 95.

¹⁰ Верига, В. (1980), с. 47.

¹¹ Там само, с. 47-48.

діяча МУН, на якого покладалися надії з повернення до передплати молодих читачів.

З початком в Канаді т. зв. «третьої хвилі» еміграції доволі швидко, з появою нових емігрантів, починають з'являтися нові українські часописи, як-от: «Гомін України», «Українські вісті», «Вільне слово», «Наша мета» та ін. Ці часописи принесли з собою, з одного боку, – нове бачення шляхів боротьби за державну незалежність України, з іншого – конкуренцію в інформаційно-пресовій сфері. Та ще й конкуренцію не завжди етичну. Приміром, «Гомін України» розпочав доволі агресивну кампанію проти «Нового шляху», що базувалася не стільки на бізнесовій конкуренції, скільки на вузькопартійній боротьбі. Це призвело до фінансових втрат «Нового шляху» через втрату передплатників.

Для вирішення цих проблем було вирішено припинити безкоштовну висилку часопису до Європи, в табори переміщених осіб, внаслідок чого наклад часопису зменшився на 30% за рахунок зменшення витрат на папір та поштову розсилку. Іншим кроком було переведення періодичності виходу часопису з пів тижневика на дводенник. «Одночасно зредуковано редакційний склад до чотирьох осіб, а саме: М. Погорецький головний редактор; Вол. Мартинець заступник; Вол. Коссар, який тоді був управителем Видавництва, залишився також редактором фермерської сторінки та д-р П. Маценко – коректор. Через три роки появлявся «Новий Шлях» як дводенник аж до 1953 р., коли він знову став півтижневиком»¹².

З прибуттям до Канади українців з таборів переміщених осіб у Європі «Новий шлях» отримав «підпитку» новими редакційними силами. Володимир Мартинець (1899-1960), колишній довголітній європейський дописувач «Нового шляху», з приїздом до Канади 1949 року увійшов до складу редакції. 1948 р. працював у редакції філолог і журналіст Дмитро Кислиця (1912-1993). Довший час був мовним редактором і кореспондентом новоприбулий письменник Роман Маланчук (1912-1988). Від 1950 до 1953 року працював у редакції музикознавець і культурно-мистецький діяч Павло Маценко (1897-1991).

Після Другої світової війни значно збільшилися і кадри постійних дописувачів-журналістів «Нового шляху». «Між ними і працівники пера з різних ділянок наукового, політичного, культурно-освітнього, мистецького і суспільного життя. Є професійні журналісти, професіонали різних фахів, письменники, науковці, поети, діловики, робітники, фермери. Вони належать до різних суспільних прошарків і мають різні політичні й соціальні погляди. Різняться вони між собою підходом до справ. Але в «Новому Шляхові» вони мають дійсну вільну трибуну висловлювати свої думки. Навіть дописувачі з поглядами, що рішучо протилежні загальній публічній opinio nostra читачької громади і редакції часопису, мають нагоду висловити свої думки в «Трибуні Читача» в «Новому Шляху». Часто ... це постійні й безінтересовні журналісти-дописувачі (вони не дістають ніякого гонорару за свої дописи) і в дуже великій мірі причиняються до розбудови і кращого розвитку «Нового Шляху», до збільшування кадри його читачів і до підношення журналістичного рівня газети»¹³.

¹² Верига, В. (1980), с. 49.

¹³ 25 років на службі народові (1955). *Ювілейна книга «Нового шляху» 1930-1955*, Українська Національна Видавнича Спілка, Вінніпег, с. 176.

Не можна оминати увагою інформаційну діяльність Об'єднання українців Канади (ОУК), вся робота якого була тісно пов'язана з «Новим шляхом», адже «без преси, без належної пропаганди не була б можлива така успішна праця»¹⁴. Ще до заснування ОУК, від 1933 р., в «Новому Шляху» було засновано сторінку – «Відділ Українських Націоналістичних Жіночих Товариств», «від 5 вересня 1942 р. названо її «Жіночий Світ» і введено теж «Дитячий Куток»¹⁵.

Для привернення суспільної уваги до видавництва і часопису «Новий шлях», було започатковано книжкову серію «Політично-визвольна бібліотека», яку розпочали з романів Степана Любомирського (літературне псевдо Любомира Рихтицького (1921-1983) – О.Б.) «Плем'я вовків», «Жорстокі світанки» та «Доба страхіть», присвячених боротьбі УПА, а також побачила світ ще ціла низка інших літературно-художніх та мемуарних видань. Було започатковано такі серії, як «Самоосвіта», «Мовознавча бібліотека», «Наукова бібліотека». Усі ці видання розповсюджувалися серед передплатників за спеціальною, ексклюзивною ціною, що теж було аргументом у боротьбі за читача. Після закінчення Другої світової війни щороку продовжували виходити календарі-альманахи «Нового шляху». Всі ці заходи дали відповідні плоди – збільшувалася читацька передплатницька аудиторія. Проте, навряд чи всі ці зусилля варто інтерпретувати лише як бізнесові ініціативи – ідеологічна складова ніколи не відходила у видавництві на другий план. Досить промовисто озвучив ідеологічне підґрунтя «Нового шляху» З. Книш у своїй статті до 20-ліття видання: «Сьогодні на «Новий Шлях» не можемо глядіти як на бізнесове підприємство, що через щасливий збіг обставин і через енергійну та віддану працю своїх керівників дійшов до успіху. Тайна успіху «Нового Шляху» лежить не в моментах бізнесових, торговельно-грошових, але в тій суспільній функції, що її він виконав, в тих ідейних заложеннях, що їх поставив він собі від самого початку свого існування і що досі не втратили нічого зо своєї свіжості, живучості і притягальної сили. Вже в першому числі Новий Шлях» поставив собі ось такі чотири основні принципи, що їх послідовно держався і держиться по сьогоднішній день: не з вузькопартійної, але з загальноукраїнської точки погляду порушувати та оцінювати всі справи, що відносяться до українського народу взагалі, а до канадійських українців зокрема; для українців лишається одинокий політичний шлях – шлях самооборони й боротьби. В помочі тій боротьбі українського народу «Новий Шлях» добачує одне з своїх головних завдань; не змінити непримирного становища до ворога, як довго він знаходиться на нашій землі»¹⁶.

1954 року відбулася крайова конференція УНО, рішенням якої було перенести головний офіс організації до Торонто з подальшим перенесенням і «Нового шляху». Проте, видавництво й надалі залишалось у Вінніпегу. Досить часті переноси видавництва з місця на місце викликали певну опозицію в УНО, що призвело в 1957 р. до відходу багаторічного головного редактора Михайла Погорецького (1899-1964), а також подальша втрата орендарів у будинку «Нового шляху», негативно вплинули і на видавництво, і на роботу редакції. «Загрозливе становище «Нового шляху», якому,

¹⁴ Вербицька, Е. (1962). «Організація Українців Канади і Рідний Край», *Календар «Нового Шляху» на 1962 рік*, накладом і друком «Нового Шляху», Вінніпег, с. 72.

¹⁵ Там само, с. 73.

¹⁶ Книш, З. (1951). «Двадцять літ на службі народу (В двадцятиліття «Нового Шляху»)», *Календар-альманах «Нового Шляху» на 1951 рік*, друком і накладом «Нового Шляху», Вінніпег, с. 108.

як здавалося, грозило банкрутство, відстрашувало добрих і надійних працівників і вони завчасу старалися знайти собі більш певні посади, тим більше, якщо вони були сімейні»¹⁷.

Новим головним редактором «Нового шляху» став В. Мартинець, який пропрацював на цій посаді до 1960 р.

Для порятунку ситуації затверджено Проєкт санації видавництва і газети «Новий шлях», для чого навіть було скликано Крайовий з'їзд УНО Канади 1 вересня 1958 р. Були запропоновані деякі зміни у статуті видавництва, УНО зобов'язалося надати позику видавництву для виправлення фінансового становища. Сам часопис пропонувалося і надалі видавати двічі на тиждень з умовою, що в одному випуску зазначалося місце видання Вінніпег, а в іншому – Торонто. Це давало б можливість збільшення платних оголошень та реклами з Торонто і передмістя.

«У 1957-58 рр. працівників у видавництві було 20 включно з управителем. 4 члени редакції (один на пів дня), 4 члени адміністрації, 9 працівників друкарні (один з них на пів дня), дві жінки в експедиції і переплетні та 1 сторож. Праця у видавництві тривала 8 годин денно. Наклад «Нового Шляху» у тому часі виносив 6.250 примірників»¹⁸.

Головою дирекції став відомий діяч УНО і бізнесмен Г. Поворозник. А 7 квітня 1960 р. В. Гультай, попередній голова дирекції і С. Росоха, його секретар, передали все діловодство новій дирекції під головуванням Г. Поворозника й Юрія Карманіна, як секретаря дирекції¹⁹.

З жовтня 1960 р., з метою економії засобів, часопис знову почав виходити як тижневик, але вже у збільшеному форматі – 16 сторінок, і мав дві секції – загальну, під редакцією В. Мартинця, і літературно-мистецьку – під редакцією Василя Сафронова-Левицького (1899-1975). «Редакційними співробітниками, що мали окремі рубрики і функції були: ред. Святомир Фостун, інж. Антін Добрянський у Вінніпегу та ред. Анатоль Курдидик, інж. Михайло Селешко і Роман Колісник у Торонто. Постійними кореспондентами були ред. О. Бойків (Париж), мгр. Є. Оборонів (Монтреал), інж. Дмитро Троян (Торонто), Н. Жеребецький (Саскатун), д-р І. Прокоп (Едмонтон) і проф. Л. Крипякевич (Ванкувер)»²⁰.

Після передчасної смерті головного редактора В. Мартинця у 1960 р., редакцію очолив відомий діяч націоналістичного руху і редактор кількох європейських українських видань Дмитро Андрієвський (1892-1976), але за рік він повернувся до Європи, а його місце зайняв теж відомий редактор, журналіст і письменник Анатоль Курдидик (1905-2001).

Нові редактори, що очолювали редакцію після відходу М. Погорецького, працюючи в різних українських виданнях Європи та Америки і маючи багатий практичний досвід, привнесли нові ідеї в архітектуру видання та його змістовне наповнення, що призвело до охоплення більш широких ділянок суспільно-політичного життя, і, відповідно, до певного збільшення передплатницької аудиторії видання.

¹⁷ Верига, В. (1980), с. 50.

¹⁸ Там само, с. 53.

¹⁹ Верига, В. (1980), с. 52.

²⁰ Там само, с. 54.

Проте, всі ці титанічні зусилля не дали вирішення фінансових проблем всієї Видавничої спілки – на кінець 1961 р. вона мала збитки у «91,632.87 дол.»²¹. Для того, щоб врятувати часопис від банкрутства, УНО викупила право на видання. Внаслідок цього у 1963-1972 рр. тижневик виходив як офіційний друкований орган УНО.

1964 р. редактором «Нового шляху» став Антін Добрянський (1909-?).

Однією з основних проблем як технічного, так і творчого характеру було те, що редакції й адміністрації знаходилися в двох містах – Вінніпегу і Торонто, що за умов тогочасної комунікації унеможливлювало швидке вирішення тих чи інших проблем. Тож чимраз частіше порушувалося питання про потребу повністю перенести і видавництво, і редакцію до Торонто, а будинок «Нового шляху» продати і тим коштом полатати діри в бюджеті Видавничої спілки. Це спричинило деяку паніку серед працівників, які не хотіли чи не могли перебиратися до Торонто і почали шукати нові місця роботи. Ця непевна фінансова ситуація і криза персоналу тривали аж до остаточного рішення перенести Видавничу спілку «Новий шлях» до Торонто у 1977 р.

Друга половина 1960-х рр. в українських еміграційних колах минула за підготовкою до проведення Першого Світового конгресу вільних українців (СКВУ) (1967) та урочистостей з нагоди 50-річчя початку Визвольних Змагань України (1967), 75-річчя поселення українців у Канаді (1966) та 100-ліття Канади (1967). Усі ці події давали масу інформаційних приводів, що своєю чергою зацікавлювало читацьку аудиторію та збільшувало наклад видання.

Проте всі сподівання на прибутковість тижневика були знищені урядовим підвищенням поштової оплати на 30% у 1967 р. і ще на 50% – у 1968. Це своєю чергою призвело до збільшення передплати, що не могло не позначитися на кількості передплатників.

У 1970 р. «Новий шлях» відзначав своє сорокаліття, акцентуючи увагу на тому що «...нам потрібно преси, що витворювала б переконання серед найширшого загалу українців про потребу визвольної акції, підтримувала б ту акцію і так само утверджувала б думку серед чужинців про потребу самостійної соборної української держави»²².

1 квітня 1975 р. будинок «Нового шляху» у Вінніпегу було продано за 60 тис. доларів Осередку української культури й освіти. І хоча ціна була занадто низькою, проте керівництво Видавничої спілки й УНО вирішили підтримати матеріальне становище Осередку, як позапартійної загальноукраїнської установи, залишаючись в будинку орендарем.

1974 р. було проведено фінансову перевірку та перевірку документування управлінської інформації й організацію роботи зі службовими документами видавництва і редакції, яка виявила жалюгідне становище видавництва у Вінніпегу.

Для того, аби зменшити фінансове навантаження, часопис продовжив виходити як тижневик, але з певною модифікацією: тричі на місяць – на 6 сторінках і раз на місяць – на 12 сторінках. Через відхід багатьох співробітників погіршився зміст і зовнішній вигляд видання, що призвело до частих відмов від передплати.

²¹ Там само, с. 55.

²² Книш, З. (1982). «Історичне віче в Едмонтоні», *На шляху до національної єдності. П'ятдесят років праці Українського Національного Об'єднання Канади 1932-1982. Ювілейний Збірник. Т. 1. Ч. 1.* / Ред. З. Книш, Українське Національне Об'єднання, Торонто, с. 20.

З огляду на все вищезначене, на загальних зборах акціонерів Видавничої спілки «Новий шлях», які відбулися в Гамільтоні 16 жовтня 1976 р., було остаточно вирішено перенести видавництво до Торонто.

Усе друкарське устаткування у Вінніпегу, незважаючи на свій вік, було в доброму стані, проте, не годилося для демонтажу та перевезення до Торонто. Тому, замість витратити гроші на старе обладнання було вирішено закупити для видавництва в Торонто комп'ютер.

Останній, подвійний різдвяний випуск «Нового шляху» у Вінніпегу був друкований з датою 26 березня – 2 квітня 1977 р. Так закінчився вінніпезький період діяльності часопису «Новий шлях», який тривав більше 35 років.

IV. Висновки

Вінніпезький період діяльності редакції тижневика «Новий шлях» припав на 1941-1977 рр. Це доволі знаковий період, на який припадає Друга світова війна і участь у ній канадських українців, повоєнний період, який минув під знаком початку потужної т. зв. «третьої хвилі» еміграції, спричиненої Другою світовою війною та подальшою зміною суспільно-політичної ситуації у Східній Європі, що примусили українців шукати політичного притулку за кордоном. Ця група політичних біженців була найбільш політично, ідеологічно і культурно впливовою за попередні й майбутні еміграційні хвилі. Вона доволі швидко долучилася до діяльності українських громадських та політичних організацій та змогла позитивно вплинути на їхню діяльність та подальший розвиток.

Тож, з'ясовуючи фінансово-економічні та суспільно-політичні умови функціонування часопису «Новий шлях» вінніпезького періоду, доходимо висновку, що на цей період припадають як хвилі фінансового підйому та стабільності, зафіксовані під час Другої світової війни та в перші роки після неї, так і хвилі фінансових втрат, спричинених як невдалим бізнес-адмініструванням, так і невідповідною кадровою політикою.

Було визначено причини підвищення і зниження аудиторної активності передплатників, які були пов'язані з новими підходами до редакційної політики, змісту матеріалів, зовнішнього вигляду видання, що було привнесене новими редакційними кадрами з нової хвилі еміграції. Саме залучення нових авторів, проведення рекламних кампаній та пряма робота із залучення нових передплатників та читачів; акцент в публікаціях як на загальноукраїнських, так і на локальних канадсько-українських місцевих новинах і стали механізмами розширення мережі читачької аудиторії.

Вінніпезький період функціонування «Нового шляху» виявив цікавий досвід функціонування українського періодичного видання в умовах перманентної економічної нестабільності та інституціональної залежності.

Треба відзначити, що українська еміграційна преса і часопис «Новий шлях» зокрема, відіграли колосальну роль не тільки в інформуванні й організації власних сил української еміграції, а й в опосередкованому (через власних читачів та громадських активістів) інформуванні громадсько-політичних і урядових кіл Канади, як країни поселення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. 25 років на службі народові (1955). *Ювілейна книга «Нового шляху» 1930-1955*, Українська Національна Видавнича Спілка, Вінніпег, с. 159-177.
2. Вербицька, Е. (1962). «Організація Українок Канади і Рідний Край», *Календар «Нового Шляху» на 1962 рік*, накладом і друком «Нового Шляху», Вінніпег, с. 69-73.
3. Верига, В. (1980). «50 років на службі народу 1930-1980», *Календар-альманах «Нового Шляху» на 1980 рік*, «Новий Шлях», Торонто, с. 37-66.
4. Гульгай, В. (1955). «Чверть століття «Нового Шляху» – його досягнення й перспективи на майбутнє», *Ювілейна книга «Нового Шляху» 1930-1955*, Українська Національна Видавнича Спілка, Вінніпег, с. 195-200.
5. Календар Нового Шляху для Скитальців (1947). *Календар-альманах «Нового Шляху» на 1947 рік*, друком і накладом «Нового Шляху», Вінніпег, с. 171-173.
6. Кейван, І. (1955). «На стійці української культури», *Ювілейна книга «Нового шляху» 1930-1955*, Українська Національна Видавнича Спілка, Вінніпег, с. 81-83.
7. Книш, З. (1951). «Двадцять літ на службі народу (В двадцятиліття «Нового Шляху»)», *Календар-альманах «Нового Шляху» на 1951 рік*, друком і накладом «Нового Шляху», Вінніпег, с. 107-112.
8. Книш, З. (1980). «Звивистими дорогами для «Нового Шляху» (Розповідь Степана Боровця)», *Календар-альманах «Нового Шляху» на 1980 рік*, «Новий шлях», Торонто, с. 167-177.
9. Книш, З. (1982). «Історичне віче в Едмонтоні», *На шляху до національної єдності. П'ятдесят років праці Українського Національного Об'єднання Канади 1932-1982. Ювілейний Збірник. Т. 1. Ч. 1. / Ред. З. Книш*, Українське Національне Об'єднання, Торонто, с. 15-21.
10. Коссар, В. (1941). «Національне об'єднання», *Календар «Нового шляху» на 1941 рік*, Видання Української Національної Видавничої Спілки, Саскатун, с. 103-108.
11. «Новий Шлях» у власному домі (1950). *Календар-альманах «Нового шляху» на 1950 рік*, друком і накладом «Нового Шляху», Вінніпег, с. 95.
12. Українські комбатанти в Канаді (1962), *Календар «Нового Шляху» на 1962 рік*, накладом і друком «Нового Шляху», Вінніпег, с. 63-68.

REFERENCES

1. 25 rokiv na sluzhbi narodovi (1955). *Yuvileina knyha «Novoho shliakhu» 1930-1955*, Ukrainiska Natsionalna Vydavnycha Spilka, Vinnipeg, s. 159-177.
2. Verbytska, E. (1962). «Orhanizatsiia Ukrainok Kanady i Ridnyi Krai», *Kalendar «Novoho Shliakhu» na 1962 rik*, nakladom i drukom «Novoho Shliakhu», Vinnipeg, s. 69-73.
3. Veryha, V. (1980). «50 rokiv na sluzhbi narodu 1930-1980», *Kalendar-almanakh «Novoho Shliakhu» na 1980 rik*, «Novyi Shliakh», Toronto, s. 37-66.
4. Hultai, V. (1955). «Chvert stolittia «Novoho Shliakhu» – yoho dosiahnennia y perspektyvy na maibutnie», *Yuvileina knyha «Novoho Shliakhu» 1930-1955*, Ukrainiska Natsionalna Vydavnycha Spilka, Vinnipeg, s. 195-200.

5. Kalendar Novoho Shliakhu dlia Skytalsiv (1947). *Kalendar-almanakh «Novoho Shliakhu» na 1947 rik*, drukom i nakladom «Novoho Shliakhu», Vinnipeh, s. 171-173.
6. Keivan, I. (1955). «Na stiitsi ukrainskoi kultury», *Yuvileina knyha «Novoho shliakhu» 1930-1955*, Ukrainska Natsionalna Vydavnycha Spilka, Vinnipeh, s. 81-83.
7. Knysh, Z. (1951). «Dvadtsiat lit na sluzhbi narodu (V dvadtsiatylittia «Novoho Shliakhu»)», *Kalendar-almanakh «Novoho Shliakhu» na 1951 rik*, drukom i nakladom «Novoho Shliakhu», Vinnipeh, s. 107-112.
8. Knysh, Z. (1980). «Zvyvystymy dorohamy dlia «Novoho Shliakhu» (Rozpovid Stepana Borovtsia)», *Kalendar-almanakh «Novoho Shliakhu» na 1980 rik*, «Novyi shliakh», Toronto, s. 167-177.
9. Knysh, Z. (1982). «Istorychne viche v Edmontoni», *Na shliakhu do natsionalnoi yednosty. Piatdesiat rokiv pratsi Ukrainskoho Natsionalnoho Obiednannia Kanady 1932-1982. Yuvileinyi Zbirnyk. T. 1. Ch. 1.* / Red. Z. Knysh, Ukrainske Natsionalne Obiednannia, Toronto, s. 15-21.
10. Kossar, V. (1941). «Natsionalne obiednannia», *Kalendar «Novoho shliakhu» na 1941 rik*, Vydannia Ukrainskoi Natsionalnoi Vydavnychoi Spilky, Saskatun, s. 103-108.
11. «Novyi Shliakh» u vlasnomu domi (1950). *Kalendar-almanakh «Novoho shliakhu» na 1950 rik*. drukom i nakladom «Novoho Shliakhu», Vinnipeh, s. 95.
12. Ukrainski kombatanty v Kanadi (1962), *Kalendar «Novoho Shliakhu» na 1962 rik*, nakladom i drukom «Novoho Shliakhu», Vinnipeh, s. 63-68.

UKRAINIAN-CANADIAN NEWSPAPER “NEW PATHWAY”: WINNIPEG PERIOD (1941-1977)

Oleh Bohuslavkyj

Zhytomyr Ivan Franko State University,

40, Velyka Berdychivska Str.

Zhytomyr, Ukraine, 10008

e-mail: bohuslavskyj@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2653-5228>

The subject of the study is the ideological, financial, economic and socio-social conditions of the publishing house and the editorial board of the magazine “New Pathway” Winnipeg period 1941-1977.

The main objectives is to determine the peculiarities of the conditions of publishing a Ukrainian magazine in exile, which provides for the systematization and introduction into scientific circulation of factual material on creative and material activities of the “New Pathway” and socio-political environment that influenced the information and ideological and business policy of the publication.

The basis of the research methodology is axiological, cultural, systemic approaches; methods of historicism, analysis, synthesis, generalization were used.

The study provides not only a description of the historical path of the publication in this period, but also the reasons for miscalculations and successes, both financial and economic and socio-political, which allowed not only to stay in the information field and market for more than ninety years, technical circumstances of its existence, the political struggle in the new wave of emigration after World War II, changes in demographic and linguistic situation among the Ukrainian diaspora in Canada.

The reasons for the situational increase and decrease in the activity of the publication’s subscribers were identified; the mechanisms of expanding the readership, attracting new readers and authors are analyzed; confirmed that the efforts of editors and directors of the publishing house at the initial stage of the Winnipeg period created and strengthened the material and technical base of the publishing house, conducted advertising campaigns and direct work to attract new subscribers and readers; The significance of the study is that for the first time in Ukraine the information about the Winnipeg period of the Ukrainian-Canadian weekly “New Pathway”, its financial and financial problems and creative and editorial successes was analyzed and summarized, thus filling another page in the history of Ukrainian diaspora periodicals.

Keywords: “New Pathway”, emigration, Ukrainian National Union, nationalism, editor, publisher, page, section, readership, subscription.